

รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี¹

รสนงพร โกมลเสวิน²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี ศึกษารูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการสื่อสารที่ส่งผลต่อการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกนักการเมืองท้องถิ่นใน 5 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล และจังหวัดพัทลุง พร้อมทั้งสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีเป็นเวลา 3 สัปดาห์ นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านซึ่งผลการวิจัยปรากฏ 3 รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี ได้แก่ (ก) การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับชาวบ้าน (ข) การสื่อสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ และ (ค) การประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีได้แก่ ปัจจัยเรื่องงบประมาณ ประสิทธิภาพของสื่อ ข้อดีและข้อเสียของสื่อ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนักการเมืองท้องถิ่น ความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสภาพปัญหาของท้องถิ่นนั้น ความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ความสะดวกและความพร้อมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย และการเป็นสื่อที่สร้างความจดจำที่ดีให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ส่วนอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี ได้แก่ อุปสรรคที่เกี่ยวกับผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร

Abstract

This research investigates the forms of communication of local female politicians and the factors influencing their selection of the forms of communication. In addition, this research also examines their problems in communication. In-depth interviews, focus-group interviews and non-participant observation over a period of three weeks were utilized in this research. The sample consisted of local female politicians and local people in five provinces

¹ ดร. อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

² ดร. รสนงพร โกมลเสวิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

in southern Thailand, namely, Songkhla, Nakorn Si Thammarat, Trang, Satun, and Pattalung. The results indicate that three forms of communication are used by the female politicians: face-to-face interaction with villagers, communication via various media, and communication in formal and non-formal meetings. The results also indicate that the local female politicians strongly considered the factor of budget, media efficiency, strengths and weakness of the medium, the appropriateness of the form of communication to her objective, the degree to which the message met the needs of the local people, the appropriateness of the means of communication to the situation or the problems in the locality, the appropriateness of the means of communication in terms of local customs and culture, ease, and convenience of using a means of communication, the capability of the president of the tambon administrative organization, the level of education of the target group, and the ability of the means of communication to make a lasting impression on the local people. The obstacles arising in communication, were those concerning the communicator, the message, the channel communication, and the receivers of the communication.

Keywords—communication patterns, local politicians, media efficiency, media strength and weakness.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ใครพูดอะไร ผ่านช่องทางไหน ถึงใคร แล้วทำให้เกิดผลอะไร” เป็นคำถามที่เกี่ยวกับกระบวนการของการสื่อสารของลาสเวลล์ (Lasswell) (เล็ทเธอร์ เชยประดับ, 2540: 11) ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียง จากกระบวนการสื่อสารของลาสเวลล์ สามารถนำไปอธิบายถึงความสำคัญของการสื่อสารกับมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการสื่อสารได้ในชีวิตประจำวัน มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ใช้ภาษาพูดท่าทางและการเขียนเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แกกัน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การสื่อสารจะเกี่ยวพันกับศาสตร์ต่างๆ อาทิ การสื่อสารกับสังคม การสื่อสารกับสาธารณสุข การสื่อสารกับการเมือง

มนุษย์เป็น “สัตว์การเมือง” และเป็นสิ่งมีชีวิตเดียวที่มีความสามารถทางภาษา” (เล็ทเธอร์ เชยประดับ, 2540: 75) อริสโตเติล กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการเมือง ในหนังสือเรื่อง Politics และ The Art of Rhetoric การสื่อสารถือว่าเป็นศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะทางการเมืองที่จำเป็นต้องใช้การสื่อสารเป็นสื่อในการถ่ายทอดนโยบายจากรัฐไปสู่ประชาชน และนักการเมืองจำเป็นต้องเป็นนักพูดที่ดี สามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้ตัดสินใจเลือกตนเอง การเมืองเป็นศาสตร์ที่เน้นเรื่องการสื่อสาร โดยเฉพาะการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะแยกการเมืองกับการสื่อสารออกจากกัน เล็ทเธอร์ เชยประดับ (2540: 6) กล่าวว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างในทางการเมืองคือการสื่อสารและหน้าที่ที่กระทำทั้งหมดในระบบทางการเมือง เช่น การกล่อมเกลางานการเมือง (Political Socialization) การเลือกสรรบุคคลทางการเมือง (Political Recruitment) การรวมผลประโยชน์ (Interest Aggregation) การแสดงผลประโยชน์ชัดเจน (Interest Articulation) การวางกฎ (Rule-making) การใช้กฎ (Rule - Application) ต้องกระทำโดยวิธีการสื่อสาร...ผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ ผู้แทนราษฎร และผู้นำพรรคการเมืองทำหน้าที่แสดงผลประโยชน์และรวมผลประโยชน์ของตนโดยการสื่อสารความต้องการและข้อเสนอแนะด้านนโยบาย”

นักการเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ สาธารณสุข และการเมือง ดังที่ชูศักดิ์ ชูช่วย (2533: 52) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชนว่า “ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชน จึงสามารถเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริง มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง” การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น และแตกต่างกันไปตามบริบทต่างๆ อาทิ สภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป

การมีส่วนร่วมของสตรีไทยในการปกครองท้องถิ่นเริ่มมีบทบาทมากขึ้นจากรัฐธรรมนูญใหม่ที่บังคับใช้มาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2541 โดยเปิดโอกาสให้สตรีมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับบุรุษในด้านต่างๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับประเทศและระดับท้องถิ่นไทย แต่ปรากฏในอัตราส่วนที่น้อยดังปรากฏในเอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เรื่อง การสร้างพลังต่อรองทางการเมืองของสตรีภาคเหนือในการเลือกตั้งสมัยหน้า (2542: 4)

การเมืองระดับท้องถิ่น

สมาชิกสภาเทศบาล	จำนวนร้อยละของผู้หญิง 6.28
สมาชิกสภาจังหวัด	จำนวนร้อยละของผู้หญิง 8.10
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนร้อยละของผู้หญิง 9.06
กำนัน	จำนวนร้อยละของผู้หญิง 1.42
ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวนร้อยละของผู้หญิง 1.79

จำนวนร้อยละของผู้หญิงที่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไทยจัดว่ามีน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรสตรีไทย องค์การบริหารตำบลจัดว่าเป็นองค์การที่อยู่ในระดับล่างสุดของการปกครองท้องถิ่นไทย แต่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น การมีส่วนร่วมของสตรีไทยในการปกครองท้องถิ่นไม่ว่าในลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งเป็นลักษณะที่บุคคลได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนในการบริหารจัดการผลประโยชน์ในชุมชนและมีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง ส่วนการมีส่วนร่วมทางอ้อมเป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่ไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองโดยตรง แต่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกตัวแทนในการบริหารจัดการผลประโยชน์ในท้องถิ่น คุณลักษณะของสตรีที่แตกต่างจากชายจะส่งผลให้การเมืองเปลี่ยนแปลงไป ตามที่คณะกรรมการติดตามการพัฒนาสตรีในประเทศไทย (2541: 41-44) กล่าวว่า “ผู้หญิงนำความแตกต่างเข้ามาทำให้การเมืองลดความกระด้างและมีความนุ่มนวลมากขึ้น” ดังนั้นการสื่อสารของนักการเมืองสตรีมีรูปแบบการสื่อสารที่เฉพาะและแตกต่างจากนักการเมืองชาย โดยในงานวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี ศึกษารูปแบบการสื่อสารของนายกองค์การบริหารตำบลสตรีในการติดต่อสื่อสารกับชาวบ้าน และศึกษาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการสื่อสารที่ส่งผลต่อการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบของการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นไทยสตรี
3. เพื่อศึกษาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการสื่อสารที่ส่งผลต่อการทำงานด้านการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

ขอบเขตของงานวิจัย

ข้อจำกัดในการศึกษารูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาด้านจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากระเบียบวิธีวิจัยที่เลือกใช้เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และข้อมูลที่ทำกรเก็บเป็นข้อมูลในเชิงลึก ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมากได้ นอกจากนี้วิธีวิจัยที่ใช้เป็นหลัก ได้แก่ วิธีการสัมภาษณ์ ดังนั้นการได้ข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริงก็สามารถเกิดขึ้นได้ อีกทั้งวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมก็เป็นวิธีวิจัยที่ยังไม่สามารถแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามแก้ไขข้อจำกัดต่างๆ โดยการเก็บข้อมูลซ้ำจากจุดเดิมโดยยืดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 และ 3 ออกไป เพื่อที่จะตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้นั้นเหมือนกับครั้งที่ผ่านมาหรือไม่ ในกรณีที่ไม่เหมือนกันผู้วิจัยได้พิจารณาถึงสาเหตุของความแตกต่าง และสอบถามผู้ให้ข้อมูลถึงเหตุผลที่ตอบไม่ตรงกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นกันเองมากที่สุดและพยายามสร้างให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความไว้วางใจและคุ้นเคยกับผู้วิจัยมากที่สุดก่อนเริ่มทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้ช่วงเวลาก่อนการสัมภาษณ์นั้นเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิจัย

1. ทราบถึงปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
2. ทราบถึงรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรีในภาคใต้
3. ทราบถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการสื่อสารที่ส่งผลต่อการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
4. กระตุ้นให้เกิดการศึกษารูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองไทยในระดับชาติต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี และอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการสื่อสารที่มีผลต่อการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเรื่องนี้ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่นจากจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ และชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น

นักการเมืองท้องถิ่นไทย นักวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรี จำนวน 7 คน จากจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ ได้แก่ สงขลา ตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช และสตูล

ชาวบ้าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชาชนในท้องถิ่นจำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยละ 5 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) นักการเมืองท้องถิ่นสตรี จำนวน 7 คน โดยผู้เก็บข้อมูลจัดเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าและใช้คำถามปิดและเปิด (Closed and Opened Questions) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระ และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ชาวบ้านในท้องถิ่นๆ ละ 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 70 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกนักการเมืองท้องถิ่นสตรี โดยมีประเด็นคำถามต่างๆ ดังนี้

1. คำถามทั่วไป เช่น เพศ วัย การศึกษา สถานภาพการสมรส ประวัติการทำงาน
2. คำถามเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
3. คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี ที่วัดความบ่อยครั้งและวัดระยะเวลาในแต่ละครั้งของการเลือกใช้รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
4. คำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการสื่อสารระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นสตรีกับชาวบ้าน คำถามเกี่ยวกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการสื่อสารที่ส่งผลต่อการทำงานด้านการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

ส่วนคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านจำนวน 7 แห่ง สถานที่ละ 2 กลุ่ม จำนวน 20 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 70 คน มีประเด็นคำถาม ดังนี้

1. ประเด็นคำถามทั่วไป เช่น เพศ วัย การศึกษา สถานภาพการสมรส ประวัติการทำงาน และอื่นๆ
2. คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ถึงรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
3. คำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี
4. คำถามเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลต่อการรับรู้ของตน และ/หรือประชาชนในท้องถิ่นต่อการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

นอกจากนั้น นักวิจัยยังใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) เป็นวิธีเสริมเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสังเกตในแต่ละท้องถิ่น และการสัมภาษณ์กลุ่มนั้นส่งผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างไรบ้างต่อท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นเป็นเวลา 3 สัปดาห์ ในแต่ละท้องถิ่น

การทดสอบแบบสอบถาม

ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity)

1.1 การทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อตรวจสอบว่าแต่ละคำถามของแบบสอบถามตรงกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยหรือไม่โดยผู้วิจัยได้พิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นจำนวน 2 คน (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพศชาย จำนวน 1 คน และเพศหญิงจำนวน 1 คน และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์กลุ่มของประชาชนท้องถิ่นนั้นเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ส่วนคำถามของการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) กับอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ

2. การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability)

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง (Pre-test) โดยการนำแบบสอบถามทั้งหมดไปทดสอบกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ชายจำนวน 1 คนและหญิงจำนวน 1 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาเพื่อทดสอบความเข้าใจในคำถามว่าตรงกับความหมายและเนื้อหาที่ผู้วิจัยตั้งใจไว้หรือไม่และทดสอบภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามว่าผู้ตอบมีปัญหาในการตอบหรือไม่อย่างไร และได้นำผลของการทดสอบเนื้อหาไปปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อให้เหมาะสมมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

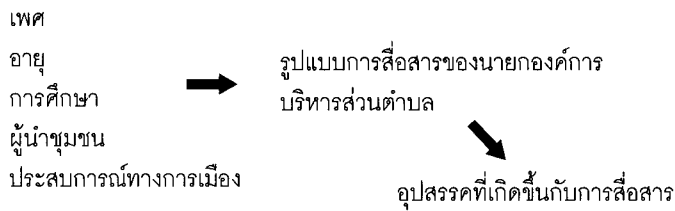
ในการศึกษารูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยนำข้อมูลต่อไปนี้จัดไว้ในหมวดหมู่เดียวกัน

1. ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น
2. รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น
3. อุปสรรคในการสื่อสารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานทางด้านการเมืองของนักการเมือง

ผู้วิจัยได้พิจารณาว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นอยู่หมวดหมู่เดียวกันหรือไม่ และเมื่อได้ทำการแยกประเภทของข้อมูลจนหมดสิ้นแล้วก็นำชุดของข้อมูลในแต่ละประเภทมาพิจารณาเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ที่กำหนดขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารกับการเมือง (Political Communication) คุณลักษณะผู้นำชุมชน (Community Leadership) การสื่อสารแบบสองจังหวะ (Two-Step Flow Model) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาอธิบายปัจจัยต่างๆ เช่น เพศ อายุ การศึกษา และลักษณะของผู้นำชุมชน มีผลอย่างไร ต่อการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น รวมไปถึงปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบของการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบ การสื่อสารและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการสื่อสาร

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการสื่อสารรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หน่วยดังต่อไปนี้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

1. นักการเมืองท้องถิ่นสตรีจำนวน 7 คน
2. ประชาชนท้องถิ่นจำนวน 70 คนจากท้องถิ่น 10 แห่งโดยเป็นท้องถิ่นเดียวกับนักการเมืองท้องถิ่นสตรี 7 คนในข้อ 1 กล่าวไว้แล้วในประชากรและเครื่องมือ

สรุปผลของการวิจัย

ผลของการวิจัยจะนำเสนอใน 3 ประเด็น กล่าวคือ (ก) ข้อมูลทั่วไปของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรี (ข) ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น (ค) รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี (ง) อุปสรรคที่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น

(ก) ข้อมูลทั่วไปของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรี

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรีส่วนใหญ่ (N = 4) มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และส่วนใหญ่มียุมากกว่า 40 ปี ขึ้นไป ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรีมาแล้วมากกว่า 5 ปีขึ้นไป ก่อนที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้เคยทำกิจกรรม

ทางการเมืองมาก่อน เช่น ประธานกลุ่มสตรี ประธานกลุ่มแม่บ้าน และประธานอาสาสมัครหมู่บ้าน เป็นต้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นภรรยาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรืออดีตกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาก่อน จึงมีความใกล้ชิดกับการเมืองระดับท้องถิ่น

(ข) ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสาร

จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรีเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นพบว่าปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้มีอิทธิพลต่อการพิจารณาเลือกรูปแบบการสื่อสารเป็นอย่างมาก ได้แก่

1. ปัจจัยเรื่องงบประมาณโดยนักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญกับปัจจัยเรื่องงบประมาณว่ามีความเหมาะสมหรือไม่กับรูปแบบการสื่อสารที่นักการเมืองท้องถิ่นใช้ ถ้ามีงบประมาณน้อยก็ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการสื่อสาร ดังตัวอย่าง นักการเมืองท้องถิ่นมีงบประมาณมากก็เลือกการออกวารสารประจำเดือนที่เผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. ปัจจัยด้านประสิทธิผลของสื่อ เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่นักการเมืองท้องถิ่นพิจารณาถึงประโยชน์ที่นักการเมืองท้องถิ่นจะได้รับจากการเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น การเลือกใช้วารสารในการบอกกล่าวถึงกิจกรรมทั้งหมดในแต่ละปี และวิสัยทัศน์ของนักการเมืองท้องถิ่น
3. ปัจจัยด้านข้อดีข้อเสียของสื่อ นักการเมืองท้องถิ่นได้พิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียของสื่อแต่ละสื่อทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เสียงตามสาย นักการเมืองท้องถิ่นบางแห่งใช้สื่อหลายอย่างในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น เลือกใช้วารสารเพื่อบอกกล่าวถึงกิจกรรมในแต่ละปีและเลือกใช้เสียงตามสายเพื่อประกาศข่าวทั่วๆ ไป และข่าวเร่งด่วนให้ชาวบ้านรับทราบ หรือการบอกกล่าวโดยผ่านผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ
4. ปัจจัยด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นักการเมืองท้องถิ่นมีความเห็นว่าเนื้อหาที่เสนอตามสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ หรือเสียงตามสายต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนักการเมืองท้องถิ่น
5. ปัจจัยด้านความเหมาะสมกับเนื้อหามากที่สุด สำหรับเนื้อหาของข่าวที่เร่งด่วน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนิยมเลือกใช้เสียงตามสาย เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา จังหวัดสตูลเลือกใช้หอกระจายข่าวและเสียงตามสายในการส่งข่าวไปยังชาวบ้าน หรือการส่งข่าวผ่านผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
6. ปัจจัยด้านความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ข่าวสารต่างๆ มักสอดคล้องกับสภาพปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น เช่น ปัญหาเรื่องน้ำประปา ไฟฟ้า การเดินทาง เป็นต้น รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

7. ปัจจัยด้านความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น (เช่น สังคมพุทธ สังคมมุสลิม) ประชากรในท้องถิ่นบางแห่งนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม การส่งข่าวสารจะต้องพิจารณาถึงศาสนา และความเชื่อของคนในสังคม เช่น สังคมมุสลิมไม่นิยมการแสดงมหรสพ ดังนั้น การส่งข่าวอาจส่งข่าว ผ่านผู้นำมุสลิมที่เป็นที่นับถือในสังคมนั้น หรือการส่งข่าวโดยผ่านเสียงตามสาย เป็นต้น

8. ปัจจัยด้านความสะดวกและความพร้อมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเรื่องของเวลาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ถ้าเวลาน้อยจะเลือกใช้เสียงตามสายหรือพูดคุยทางโทรศัพท์มือถือ

9. ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย เป็นปัจจัยที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาให้ความสำคัญโดยพยายามส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสในการศึกษาเพิ่มสูงขึ้น

10. ปัจจัยด้านการเป็นสื่อที่สร้างความจดจำที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญต่อการสร้างความจดจำที่ดีแก่ประชาชน เช่น การจัดทาวารสารประจำปีซึ่งแจกจ่ายไปยังประชาชนในท้องถิ่นโดยตีพิมพ์สีสวยงาม และรวบรวมกิจกรรมทั้งหมดในแต่ละปี

สรุป ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการพิจารณาเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณ ด้านประสิทธิผลของสื่อ ด้านข้อดีข้อเสียของสื่อ ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา ด้านความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ด้านความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ด้านความสะดวกและความพร้อมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการเป็นสื่อที่สร้างความจดจำที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น

(ค) รูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรีและสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านใน 5 จังหวัดภาคใต้ สรุปรูปแบบของการสื่อสารได้เป็น 3 ประเภท คือ (ก) การสื่อสารแบบการพูดคุยโดยตรง (Face to Face Communication) (ข) การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) และ (ค) การประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Formal and Informal Communication) ดังตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของรูปแบบการสื่อสารของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรี

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของรูปแบบการสื่อสารของนักรการเมืองท้องถิ่น

รูปแบบการสื่อสาร	ประเภทของการสื่อสาร
1. การสื่อสารแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล	1. การพูดคุยเป็นการส่วนตัวแบบพูดคุยกันโดยตรงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร 2. การอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 3. การพูดคุย ชุบฉิบ การพูดคุยๆ กันเวลาที่ชาวบ้านพบปะกัน 4. การพูดคุยกับชาวบ้านเวลาที่ไปประกอบพิธีทางศาสนา เช่น ตามโบสถ์ ตามวัด ตามมัสยิด 5. การสาธิตภาคสนาม เช่น การผสมปุ๋ย
2. การสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสาร	1. หอกระจายข่าว 2. เสียงตามสาย วิทยุกระจายเสียง 3. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร แผ่นพับ โบปลิว 4. การแสดงต่างๆ เช่น การแสดงในรา หนังตะลุง
3. การประชุมอย่างเป็นทางการ	1. การประชุมผู้นำอย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมกับผู้ว่าราชการจังหวัด 2. การประชุมกับหน่วยงานราชการ เช่น การประชุมกับสหกรณ์จังหวัด 3. ศูนย์การเรียนรู้ หรือ ศูนย์ท้องถิ่นในหมู่บ้าน
4. การประชุมอย่างไม่เป็นทางการ	1. การประชุมผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ 2. การจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ เช่น การจัดทัศนศึกษา กลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มแม่บ้าน

(จ) อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น

อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารอันเป็นผลจากการทำงานด้านการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งพิจารณาถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบของการสื่อสาร ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรี ปรากฏว่า บุคลิกของสตรีมิได้เป็นอุปสรรคต่อตำแหน่งหน้าที่ ประกอบทั้งได้รับการช่วยเหลือจากสามีที่ยังมีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้น โดยดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน หรืออดีตกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรีได้มีความคุ้นเคยกับชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นมาก่อน การสำรวจความคิดเห็นหรือความต้องการของชาวบ้าน จะออกมาในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบลสัญจรประจำเดือน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทราบถึงความต้องการของชาวบ้านและสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน โดยจะหมุนเวียนไปทุกหมู่บ้าน

2. เนื้อหาของข่าวสาร (Message) หมายถึง ความชัดเจนของเนื้อหาที่สื่อสารไปยังชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ปรากฏมีเป็นส่วนน้อยที่ชาวบ้านไม่เข้าใจในเนื้อหาสาระ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนโยบายของรัฐบาล แต่ชาวบ้านมีความเข้าใจมากขึ้นจากการพบปะกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการส่วนตัว เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ และในช่วงเวลาขององค์การบริหารส่วนตำบลสัญจร เป็นต้น

3. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) เมื่อพิจารณาถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเลือกใช้สื่อให้มีความเหมาะสม ปรากฏว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากปัญหาดังกล่าวมีน้อย เนื่องจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเข้าใจในคุณลักษณะของประชาชนในท้องถิ่นนั้นและช่องทางการสื่อสารที่จะสื่อสารกับชาวบ้านก็เป็นวิธีเก่าที่ได้ปฏิบัติกันมาในท้องถิ่นนั้น

4. ผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ในประเด็นของระดับการศึกษา ความไว้วางใจ ทศนคติและความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้รับ ปรากฏว่าชาวบ้านได้ให้ความไว้วางใจเทียบเท่ากับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นบุรุษ ความเป็นสตรีไม่ได้เป็นอุปสรรคในการทำงานตามความคิดของชาวบ้าน

สรุปและอภิปรายผล

รูปแบบการสื่อสารของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตรีสามารถสรุปเป็น 3 รูปแบบ คือ (ก) การสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง (ข) การสื่อสารมวลชนและ (ค) การประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยเรื่องงบประมาณ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของสื่อ ปัจจัยด้านข้อดีและข้อเสียของสื่อ และปัจจัยด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อที่น่าสังเกต คือ การเป็นสตรี

ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งอาจแสดงว่าสตรีไทยได้รับการยอมรับในการทำงานในตำแหน่งบริหารการเมืองมากขึ้นกว่าสมัยก่อนถึงแม้ว่ายังอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้นำท้องถิ่นที่เป็นสามี แต่ก็เป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นสตรี

ข้อเสนอแนะต่อวงการศึกษาศึกษา

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการสื่อสารในระดับที่สูงกว่าระดับท้องถิ่น ซึ่งจะให้เห็นการสื่อสารในเชิงมหภาค
2. ควรมีการให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในการร่างนโยบายในการปกครองท้องถิ่นซึ่งมีความเหมาะสมกับความต้องการของชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

1. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลักในการกำหนดนโยบายหรือการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน (Bottom-Up)
2. หน่วยงานราชการควรให้มีการทำประชาคมเพื่อสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นก่อนการออกนโยบายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- แก้วตา ชัยมะโน. 2542. “รูปแบบการสื่อสารเพื่อการบริหารองค์การสวัสดิการสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการติดตามการพัฒนาศรีในประเทศไทย. 2541. **เวทีสตรีตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน.** (มปท: สมาคมติดตามการพัฒนาศรีในประเทศไทย (ตพส.ไทย)).
- ชูศักดิ์ ชูช่วย. 2533. “บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการปกครอง มหาวิทยาลัย.
- पालชนิด วรวงศ์. 2545. “การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหญิง ในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสถียร เขยประดับ. 2540. **การสื่อสารกับการเมือง.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเรื่อง **การสร้างพลังต่อรองทางการเมืองของสตรีภาคเหนือ ในการเลือกตั้งสมัยหน้า วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2542 ณ สำนักบริการวิชาการมหาวิทยาลัย เชียงใหม่.** 2542. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาเพื่อพัฒนาศรีล้านนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.